Fra: Institutt for litteratur, områdestudier og europeiske språk, Universitetet i Oslo
c.m.nilsen@ilos.uio.no

Til: Utdanningsdirektoratet

23. oktober 2026

«Framtidas vidaregåande opplæring» – innspill

Vi har lest Utdanningsdirektoratets forslag til fremtidens videregående opplæring og takker for muligheten til å få komme med innspill.

Overordnet er vi glad for at direktoratet og departementet anerkjenner at elever som går ut av den videregående skolen i dag på flere områder trenger å styrke sine kunnskaper og ferdigheter med tanke på videre studier. Vår erfaring er at mange opplever overgangen til studentlivet som krevende.

Vi er imidlertid kritiske til hovedlinjene i direktoratets forslag og vil advare mot at dette blir innført som en modell for den videregående opplæringen i Norge. Vi mener forslaget vil føre til en vesentlig svekking av elevenes generelle kunnskaper og kompetanse og dermed gjøre dem dårligere utrustet for å gå i gang med videre studier.

Innretning

Vi leser den grunnleggende innretningen av forslaget som introspektivt og nasjonalt orientert. Elevene skal få kunnskaper om Norge, norsk kultur og norsk demokrati. Det mangler et overordnet blikk på verden rundt oss. Elevene må ha kunnskaper om samfunn, språk, religion for å kunne navigere i en stadig mer internasjonal verden. Dette perspektivet er fraværende i forslaget. Vi ønsker oss studenter som både kjenner den norske konteksten, men som også kan sette det norske samfunnet og kulturen inn i et større perspektiv.

Struktur

Linjene og felles innhold

Vi er ikke sikre på at det er klokt å gå tilbake til den gamle ordningen med linjer. Til en viss grad vil dagens linjer være en videreføring av organiseringen med idrettsfag, mediefag og så videre. Imidlertid er linjene mer spesialiserte enn det og splitter det som har vært den studiespesialiserende linjen i linjer for realfag, språkfag og samfunnsfag, altså slik det var før Reform 94. Vi mener dette er uheldig. Vår erfaring er at det ikke har vært et problem at elevene har hatt mulighet til å sette sammen fag på tvers.

Fellesdelen for yrkesfag og studiespesialiserende

Videre mener vi det er feil vei å gå å innføre fellesfag for studiespesialiserende og yrkesfag. Dette er tid man kunne ha brukt på faglig innhold på studiespesialiserende retning. Vi ser ingen gevinst i å innføre dette etter at elevene har hatt en felles opplæring gjennom 13 års grunnskole. Vi er også kritisk til innholdet, som angitt høyere opp.

Innhold

Vi merker oss at direktoratet ønsker å gjøre elevene mer studieforberedte ved å lære dem opp i akademisk skriving og lesing, lære dem vitenskapsteori og drille dem i filosofi, etikk og logikk. Hva dette skal bygge på, er mer uklart. Et grunnleggende prinsipp er at akademisk tenking, skriving og lesing må ta utgangspunkt i kunnskap. Denne kunnskapen må komme fra ulike fag. Man kan ikke lære å skrive en god akademisk tekst dersom man ikke har noe å skrive om.

UDIR skriver at de ønsker å øke den faglige spesialiseringen, noe de gjør ved å fjerne fag fra den felles utdanningsdelen på studiespesialiserende. På den måten er nå religion, fremmedspråk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og geografi tatt ut og til dels lagt inn i studiespesialiserende retninger.

Vi mener at denne løsningen kombinert med studielinjene vil føre til en svært alvorlig svekkelse av elevenes faglige grunnlag.

Fremmedspråkene

Direktoratet ser altså ut til å mene at hovedoppgaven til den videregående skolen er å spisse elevene mot et studieløp innenfor høyere utdanning, og at dette best gjøres ved å redusere fellesdelen i opplæringen. Helt konkret foreslår direktoratet å legge

fremmedspråk inn i studielinjen for kommunikasjon, språk og media, og her kun som et valgfag. Dette hviler grunnleggende på en feilaktig antagelse om hva fremmedspråk er. Det er ikke slik at fremmedspråk kun er relevant for dem som senere skal studere språket. Fremmedspråk er relevant for alle som orienterer seg om verden utenfor Norge, for statsvitere, realister, informatikere, leger, økonomer, biologer, sosialantropologer og andre. Fremmedspråk er ikke primært en studieretning, men en del av et felles grunnlag elevene trenger for å kunne tilegne seg mer språk senere, eller for å kunne orientere seg i deler av verden hvor man ikke snakker engelsk.

Det er også lite gjennomtenkt å gjøre fremmedspråk til et valgfag. Direktoratet skriver at man dermed ikke vil kunne tilby mer enn ett fremmedspråk og antyder at elevene kan stemme over hvilket fremmedspråk som skal tilbys ved den videregående skolen. Med utgangspunkt i situasjonen i dag, kan vi med stor grad av sikkerhet si at de da vil velge spansk, noe som vil medføre at tysk og fransk forsvinner fra norsk skole. Det er svært bekymringsfullt ettersom dette er språk næringslivet etterspør. Tyskland er Norges største eksportland. Tyskland og Frankrike er dessuten to av de mest europeiske landene og sentrale samarbeidspartnere innenfor handel og internasjonale organisasjoner.

Vi mener fremmedspråkene har en naturlig del som obligatorisk fag i fellesdelen på studiespesialiserende studieretning.

Konklusjon

Vi vil advare mot å gjennomføre de endringene UDIR foreslår. Dersom forslaget settes ut i live, mener vi at det vil i sum svekke elevenes faglige grunnlag og forutsetninger for å kunne lykkes i studiene. Vi trenger studenter som kan fag, som kan tenke og foreta informerte analyser og vurderinger.